

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для проведення практичних занять,
виконання контрольної і самостійної роботи
з дисципліни

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

*(для студентів заочної форми навчання
за напрямом підготовки 6.050701 «Електротехніка та електротехнології»)*

Харків
ХНАМГ
2013

Методичні вказівки для проведення практичних занять, виконання контрольної і самостійної роботи з дисципліни «Економічна теорія» (для студентів заочної форми навчання за напрямом підготовки 6.050701 «Електротехніка та електротехнології») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: Т. А. Пушкар. – Х.: ХНАМГ, 2013 – 36 с.

Укладач Т. А. Пушкар

Рецензент: к.е.н., доц. Г. І. Базецька

Рекомендовано кафедрою економіки підприємств міського господарства, протокол №4 від 07.12.2011 р.

Зміст

	Стор.
Вступ.....	4
Змістовий модуль 1.1 Економічний розвиток: рушійні сили, фактори та ступені.....	5
Змістовий модуль 1.2 Теоретичні основи мікро- та макроекономіки.....	12
Порядок поточного і підсумкового оцінювання знань студентів.....	27
Теми контрольних робіт для студентів заочної форми навчання.....	30
Питання до заліку.....	33
Список джерел.....	35

ВСТУП

Для формування сучасного економічного мислення, підготовки фахівців нового покоління треба спиратися на фундаментальні знання, необхідні для всебічного вивчення різноманітних соціально-економічних процесів. Такі знання покликана надати економічна теорія.

Потреба в ґрунтовних економічних знаннях у висококваліфікованих спеціалістів нині є дуже актуальною. Економічне становище сьогодні змінюється занадто швидко в умовах невизначеності, підвищеного ризику. Отже, постійно доводиться розв'язувати економічні завдання, що мають велике значення для добробуту й соціального благополуччя.

Такі навички набуваються не одразу, формуються роками на міцному теоретичному ґрунті. З цією метою складено плани практичних занять і зібрано матеріали для самостійного вивчення дисципліни «Економічна теорія» за напрямом підготовки бакалаврів 6.050701 «Електротехніка та електротехнології».

Метою вивчення курсу «Економічна теорія» є набуття майбутніми фахівцями глибоких економічних знань, формування у них нового економічного мислення, адекватного ринковим відносинам; формування навичок аналізувати реальні економічні процеси і приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їхньою майбутньою практичною діяльністю.

Участь нашої держави в Болонському процесі обумовлює впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу, що є нашим національним варіантом ECTS. Спираючись на кредитно-модульну систему організації навчального процесу, всі теми зведені в три змістові модулі (далі ЗМ). У методичних вказівках запропоновані плани практичних занять, контрольні запитання, тести, ключові категорії, типові задачі з розв'язанням і список джерел.

ЗМ 1. 1 ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК: РУШІЙНІ СИЛИ, ФАКТОРИ ТА СТУПЕНІ

Тема 1.1.1 Вступ до економічної теорії

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Предмет і функції економічної теорії.
2. Основні методи економічного аналізу.

Контрольні запитання і завдання

1. Розкрийте роль економічної теорії в системі економічних наук.
2. Які сучасні економічні теорії ви знаєте, в чому полягає принципова відмінність між ними?
3. Назвіть коло проблем, які вивчає економічна теорія, мікро- і макроекономіка.
4. Дайте визначення суті економічного закону, назвіть їх основні види.
5. Чим відрізняються економічні категорії від економічних законів?
6. Чим відрізняються економічні закони від законів природи?
7. Які ви знаєте методи пізнання економічних процесів?
8. Яке місце економічної теорії у системі економічних наук?
9. Яке практичне значення має економічна теорія?
10. За яких умов забезпечується наукова обґрунтованість економічної політики держави?

Тестові завдання

1. *У якій з відповідей найповніше й найглибше розкрито предмет економічної теорії?*
 - а) це наука, що вивчає виробничі відносини в їх взаємодії з розвитком продуктивних сил;
 - б) це наука, що вивчає закони, які управляють виробництвом і розподілом матеріальних благ;
 - в) це наука, що вивчає закони розвитку економічних систем.
2. *Визначити спільні риси, властиві продуктивним силам і процесу праці:*
 - а) складовими елементами цих двох категорій є засоби виробництва: предмети і засоби праці;
 - б) до складу продуктивних сил входять тільки засоби праці;
 - в) кожна з цих категорій відображає ставлення людини до природи у процесі праці.
3. *Яке з положень правильно характеризує структуру технологічного способу виробництва?*
 - а) це єдність продуктивних сил і виробничих відносин;
 - б) це єдність продуктивних сил і господарського механізму;
 - в) це єдність продуктивних сил і техніко-економічних відносин.
4. *Яке з положень правильно характеризує структуру суспільного способу виробництва?*
 - а) це єдність продуктивних сил і техніко-економічних відносин;
 - б) це єдність продуктивних сил і виробничих відносин, а також відносин економічної власності;
 - в) це єдність відносин економічної та юридичної власності.

5. *Оберіть правильне визначення структури економічних відносин:*

- а) це єдність виробничих і соціальних відносин;
- б) це єдність техніко-економічних відносин і господарського механізму;
- в) це єдність техніко-економічних і виробничих відносин.

6. *Яке з положень розкриває структуру техніко-економічних відносин?*

- а) це єдність відносин власності у сфері виробництва і розподілу;
- б) це відносини спеціалізації, кооперування, комбінування й концентрації виробництва;
- в) це відносини людини у процесі виробництва і природи із застосуванням предметів праці.

7. *Яке з положень комплексно розкриває основні функції економічної теорії?*

- а) економічна теорія повинна розкривати і вивчати економічні закони;
- б) економічна теорія виконує практичну, пізнавальну функції та формує економічне мислення
- в) економічна теорія розробляє наукові основи управління народним господарством.

8. *В якому з положень розкрита структура економічної категорії?*

- а) економічна категорія відображає взаємодію продуктивних сил, виробничих відносин і відносин економічної власності;
- б) економічна категорія відображає взаємодію продуктивних сил і техніко-економічних відносин;
- в) економічна категорія відображає розвиток продуктивних сил і господарського механізму.

9. *В якому з положень неправильно названа структура методу економічної теорії?*

- а) це філософські та загальнонаукові принципи;
- б) це закони та категорії діалектики;
- в) це поняття та категорії моралі, етики, психології;
- г) це закони і категорії економічної теорії.

10. *Назвіть найпростіший елемент діалектичного методу дослідження:*

- а) метод дедукції;
- б) метод абстракції;
- в) метод історичного аналізу.

Тема 1.1.2 Загальні основи економічного розвитку

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу.
2. Основні фактори виробництва та їхній взаємозв'язок.
3. Власність як економічна категорія. Основні типи, форми й види власності.
4. Сутність історичної еволюції власності.
5. Відмінності формаційного і цивілізаційного підходів до періодизації суспільного розвитку.
6. Форми організації суспільного виробництва: натуральне і товарне. Закон вартості, його сутність та функції.

Контрольні запитання і завдання

1. Поясніть характер походження потреб. Які фактори впливають на їхній зміст.
2. Що таке первинні потреби, яке значення вони мають у житті людини?
3. Які види потреб вам відомі?
4. Для чого потрібні знання про тенденції і перспективи розвитку потреб та їхні структурні зміни?
5. Що таке інтерес, як він виникає, на чому ґрунтується?
6. Яка відмінність між економічною потребою та інтересом?
7. Охарактеризуйте систему економічних інтересів.
8. На чому ґрунтуються суперечності економічних інтересів?
9. Як досягається єдність інтересів у суспільстві?
10. Чому суперечлива взаємодія інтересів і потреб є рушійною силою соціально-економічного розвитку?
11. Розкрийте сутність власності як економічної категорії.
12. Що є первинним у взаємовідносинах: власність як економічна категорія чи як юридична категорія?
13. Назвіть основні типи, форми та види власності.
14. Розкрийте сутність приватної власності.
15. Дайте визначення державної власності.
16. У чому полягають особливості корпоративної форми власності?
17. Розкрийте специфіку інтелектуальної власності.
18. Що таке суб'єкт і об'єкт власності?
19. Чим відрізняється роздержавлення від приватизації?
20. Яка з форм власності, державна чи приватна, є найбільш ефективною? Дайте визначення поняття «цивілізація».
21. Які критерії розвитку цивілізації існують в науці?
22. У чому полягає сутність економічної системи?
23. Назвіть структурні елементи економічної системи і розкрийте їхній взаємозв'язок.
24. Розкрийте зміст поняття «ринкова економіка».
25. Розкрийте зміст поняття «командна економіка».
26. Розкрийте зміст поняття «змішана економіка».
27. Охарактеризуйте основні моделі ринкової економіки.
28. Назвіть головні відмінності ринкової економіки від адміністративно-командної.
29. Розкрийте сутність формаційного підходу до періодизації суспільно-економічного розвитку.
30. Назвіть формаційні перехідні економічні системи та розкрийте форми прояву закономірностей переходу від однієї економічної системи до іншої.
31. Які ви знаєте теоретичні моделі соціалізму? Стисло охарактеризуйте їх. Які причини і умови виникнення товарного виробництва?
32. Як ви розумієте економічну відокремленість товаровиробників?
33. Які загальні риси і відмінності простого і розвиненого товарного виробництва?
34. Назвіть економічні й соціальні показники ефективності виробництва та

спосіб їхнього розрахунку.

35. Зіставте теорію трудової вартості з теорією граничної корисності та обґрунтуйте, чому їх необхідно поєднувати.
36. У чому полягають сутність і функції закону вартості?
37. Визначте основні напрями впливу потреб на виробництво.
38. Чи існувала альтернатива адміністративному соціалізму? Аргументуйте свою позицію.
39. Чому виникла і в чому виявилася криза адміністративно-командної економіки.
40. Проаналізуйте здобутки та соціальні й економічні втрати, пов'язані з переходом України до ринку.

Тестові завдання

1. У чому сутність категорії «потреби»?
 - а) це реалізація усвідомленою мети людини;
 - б) це мотив людини, що спонукає її до діяльності;
2. Які із загальнонаціональних потреб є пріоритетними для громадянина України?
 - а) підвищення життєвого рівня населення;
 - б) розбудова економічно могутньої і незалежної держави;
 - в) зростання національної самосвідомості.
3. Яке з визначень дійсних економічних потреб правильне?
 - а) це потреби, що визначаються максимально можливим обсягом виробництва, які могли б бути спожиті суспільством;
 - б) це потреби, які задовольняються за оптимального обсягу виробництва;
 - в) це потреби у формі задоволеного платоспроможного попиту.
4. В якому з визначень неправильно названі потреби окремих людей?
 - а) фізіологічні;
 - б) соціальні;
 - в) фізичні.
5. Дайте визначення, яке правильно характеризує соціальні потреби:
 - а) це основні потреби у товарах і послугах;
 - б) це потреби у здобутті освіти, вихованні дітей тощо;
 - в) це потреби в розвитку особистості.
6. В якому з положень дається правильне визначення закону зростання потреб?
 - а) це внутрішньонеобхідні, сталі й суттєві зв'язки між поставленою метою і зростанням особистих потреб людини;
 - б) це внутрішньонеобхідні, сталі й суттєві зв'язки між виробництвом й особистим споживанням;
 - в) це внутрішньонеобхідні, сталі й суттєві зв'язки між потребами та інтересами людей.
7. В якому з положень неправильно названі потреби людини-працівника?
 - а) це потреби в якісному вдосконаленні умов праці;
 - б) це потреби у вільній, творчій праці;
 - в) це потреби в постійному зростанні заробітної плати.
8. Дайте правильне визначення сутності економічних інтересів:
 - а) це намагання людини реалізувати свою мету;
 - б) це усвідомлені економічні потреби окремих людей, соціальних груп.
9. В якому з положень неправильно названі основні типи економічних інтересів?

- а) приватні;
- б) колективні;
- в) корпоративні;
- г) суспільні.

10. Коли економічні інтереси стають могутньою рушійною силою соціально-економічного прогресу?

- а) коли домінують приватні інтереси;
- б) коли спостерігається оптимальне поєднання приватних, колективних та суспільних інтересів;
- в) коли переважають суспільні інтереси.

11. У чому полягає прогрес у відносинах власності?

- а) у вдосконаленні відносин власності у сфері безпосереднього виробництва;
- б) у вдосконаленні відносин власності у сфері обміну та розподілу;
- в) в еволюції форм власності від індустріальної до колективної, а від неї – до державної.

12. Власність з погляду економіки – це:

- а) концентрація людської праці, яка представлена в речах;
- б) належність речей людині;
- в) система стосунків між людьми з приводу привласнення речей;
- г) економічні стосунки між людьми, які відображені в речах.

13. Право власності – це:

- а) право застосування корисних властивостей блага для себе;
- б) право вирішувати, хто і як забезпечуватиме використання блага;
- в) право володіти результатами від використання блага.
- г) всі відповіді правильні.

14. Якщо яке-небудь майно взяте в оренду, то орендар:

- а) є потенційним власником;
- б) розпоряджається споживчою вартістю майна;
- в) є повним власником;
- г) розпоряджається цінністю даного майна (може продати його або подарувати).

15. Виділіть негативні прояви приватної власності для економіки в цілому:

- а) майнова диференціація власників;
- б) залежність добробуту власника від результатів виробничої діяльності;
- в) сприяння розвитку заповзятливості;
- г) посилення конкурентної боротьби.

16. В якому з положень комплексно виражена сутність економічного прогресу?

- а) це поступальний розвиток по висхідній продуктивних сил;
- б) це поступальний розвиток від менш досконалих до більш досконалих форм відносин економічної власності;
- в) це поступальний розвиток по висхідній усій економічній системі.

17. У чому полягає прогрес усього технологічного способу виробництва?

- а) у поступальному розвитку продуктивних сил;
- б) у постійному розвитку відносин спеціалізації;
- в) у поступальному розвитку техніко-економічних відносин.

18. У чому полягає прогрес у відносинах власності?

- а) у вдосконаленні відносин власності у сфері безпосереднього виробництва;
- б) у вдосконаленні відносин власності у сфері обміну та розподілу;
- в) в еволюції форм власності від індустріальної до колективної, а від неї – до

державної.

19. У чому полягає комплексна характеристика прогресу продуктивних сил?

- а) у постійному вдосконаленні засобів виробництва і робочої сили;
- б) у появі нових елементів продуктивних сил – форм і методів організації виробництва, науки та інформації;
- в) у постійному вдосконаленні всіх елементів продуктивних сил.

20. Яке з положень комплексно розкриває сутність суспільного прогресу?

- а) це розвиток соціального, правового та політичного прогресу;
- б) це послідовні зміни суспільно-економічних формацій;
- в) це послідовні зміни суспільних способів виробництва.

21. У чому полягає сутність закону прискореного розвитку людської цивілізації?

- а) у прискореному розвитку продуктивних сил;
- б) у скороченні періоду існування більш розвиненої суспільно-економічної формації;
- в) у прискоренні розвитку технологічного способу виробництва.

22. Яке з положень не характеризує екстенсивний тип економічного зростання?

- а) щоб збільшити обсяг продукції удвічі, слід удвічі більше задіяти засобів праці;
- б) щоб збільшити обсяг продукції удвічі, слід удвічі більше витратити сировини;
- в) щоб збільшити обсяг продукції удвічі, слід використати незмінну кількість засобів виробництва кращої якості.

23. Яке з положень неправильно характеризує інтенсивний тип економічного зростання:

- а) зростає суспільна продуктивність праці;
- б) зростає ефективність виробництва;
- в) у виробництві використовується робоча сила з незмінним рівнем освіти і кваліфікації.

24. Що є найбільш загальним критерієм економічного прогресу:

- а) розвиток продуктивних сил;
- б) розвиток відносин власності;
- в) розвиток загальноосвітнього і професійно-кваліфікаційного рівнів робочої сили?

25. Назвіть закон, який виражає найбільш загальну основу економічного прогресу:

- а) закон адекватності виробничих відносин рівню й характеру розвитку продуктивних сил;
- б) закон концентрації виробництва;
- в) закон економії робочого часу.

26. Яка ознака є головною, відмінною рисою натурального господарства?

- а) наявність суспільного поділу праці;
- б) вільний вибір виробником напрямку діяльності;
- в) споживання життєво необхідних засобів усередині господарської одиниці, де вони були створені.

27. Що є вигідною, об'єктивною основою, на якій виникає економічна відособленість виробників?

- а) соціально-економічна неоднорідність праці;
- б) територіальне розосередження виробників;
- в) приватна власність на засоби виробництва.

28. Яке з положень є визначенням товарного виробництва?

а) це процес перетворення людиною природних ресурсів з метою одержання життєво необхідних засобів;

б) це організація суспільного господарства, за якою суб'єкти господарювання виробляють необхідні суспільству продукти й послуги;

в) це організація суспільного господарства, в якій незалежно один від одного виробники виробляють продукти і послуги для обміну, продажу.

29. Які ознаки характеризують безпосередньо суспільну форму виробництва?

а) високий рівень автоматизації виробництва та збільшення власності;

б) майнова відповідальність виробників за результати господарювання;

в) високий рівень розвитку одиничного поділу праці, високий ступінь організації виробництва.

30. Яке з визначень правильно розкриває сутність товару як економічної категорії?

а) це річ або послуга, створена працею людини;

б) це продукт праці, створений виробником для задоволення певних виробничих або особистих потреб;

в) це продукт праці, створений виробником для продажу.

31. Яке з визначень розкриває сутність споживчої вартості товару?

а) це сукупність споживчих властивостей виробу;

б) це здатність виробу задовольняти певну потребу виробника;

в) це здатність виробу задовольняти певну потребу інших людей, покупців.

32. Яке з визначень розкриває сутність товару?

а) це матеріальні витрати на виготовлення товару;

б) це витрачена праця виробника на виготовлення товару;

в) це суспільна праця, втілена в товарі.

33. Що є зовнішньою формою вияву вартості товару?

а) споживчі властивості товару;

б) майнова цінність;

в) визначена виробником ціна продажу товару.

34. Чим визначається кількісний аспект вартості товару?

а) оцінкою вартості товару виробником;

б) співвідношенням величини втіленої у товарі суспільної праці до суспільної корисності цього товару;

в) споживчими властивостями товару, ступенем його важливості для життєдіяльності людини.

Практична частина

Визначте показники продуктивності праці (ПП), фондоддачі (ФВ), фондомісткості (ФМ), фондоозброєності (ФО), матеріаломісткості (ММ), матеріаловіддачі (МВ), рентабельності (Р), якщо:

- обсяг реалізованої продукції (П)	- 1000 грн;
- вартість основних фондів (ОФ)	- 600 грн;
- вартість сировини й матеріалів (М)	- 200 грн;
- собівартість продукції (СС)	- 900 грн;
- кількість працівників (К)	.. 20 осіб.

Ключові категорії ЗМ 1.1: економічна теорія, наукова абстракція, економічне моделювання, економічні категорії, економічні закони, власність, типи власності, форми власності, економічна система, ринкова економіка, АКС, змішана економіка, процес виробництва, процес праці, робоча сила, засоби

виробництва, виробничі відносини, продуктивні сили, предмети праці, продуктивність праці, економічна ефективність, економічні ресурси, крива виробничих можливостей. Економічні потреби, економічні інтереси, закон зростання потреб, природно-ресурсний потенціал, закон обмеження природних ресурсів, економічна політика.

ЗМ 1.2 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІКРО - ТА МАКРОЕКОНОМІКИ

Тема 1.2.1 Попит і пропозиція як характеристики ринку

Питання для обговорення на практичних заняттях

1. Мікроекономічний рівень господарювання.
2. Попит: поняття, фактори, закон. Крива попиту та вплив на неї цінових та нецінових факторів.
3. Взаємодія попиту та пропозиції. Ринкова рівновага, її сталість, фактори порушення та механізм відновлення.
4. Поняття еластичності попиту і пропозиції.

Контрольні запитання і завдання

1. Чим зумовлюються напрям і нахил графічних кривих ринкового попиту та ринкової пропозиції?
2. Що таке попит? Сформулюйте закон попиту і поясніть його.
3. Дайте логічне й графічне пояснення впливу цінових та нецінових факторів на попит і його обсяг.
4. Визначте поняття “пропозиція”.
5. Поясніть дію закону пропозиції. Які фактори впливають на зміни в пропозиції і зміни величини пропозиції?
6. У чому полягає проблема сталості ринкової рівноваги?
7. Поясніть вплив на стан рівноваги введення податків, дотацій. Дайте графічне й аналітичне пояснення.
8. Еластичність попиту. Фактори й ступені еластичності попиту.
9. Коефіцієнт еластичності попиту за ціною.
10. Еластичність попиту за доходом, її коефіцієнт.
11. Перехресна еластичність попиту, методика її розрахунку і значення.
12. Методика визначення ринкового попиту (аналітично, графічно, таблично).
13. Які фактори впливають на пропозицію та на її величину? Поясніть їх дію логічно й графічно.
14. Еластичність пропозиції: поняття та фактори.
15. Що являє собою ринкова пропозиція? Які способи й методика її визначення?
16. Використання еластичності пропозиції товаровиробниками.

Тестові завдання

1. *Закон попиту передбачає, що:*
 - а) перевищення пропозиції над попитом викликає зниження ціни;
 - б) якщо доходи споживачів зростають, то вони купують більше товарів;
 - в) коли ціна товару падає, обсяг покупок зростає.
2. *Якщо попит падає, крива попиту зсувається:*

- а) ліворуч донизу;
- б) за годинниковою стрілкою;
- в) догори праворуч;
- г) проти годинникової стрілки.

3. Які з наведених факторів впливають на зміну величини попиту на товар В:

- а) зміна ціни товару-замінника;
- б) зростання доходів споживача;
- в) зміна ціни товару В;
- г) зміна смаків споживача.

4. Які з наведених факторів спричиняють зміщення кривої попиту на товар А ліворуч:

- а) зростання чисельності населення;
- б) зростання грошових доходів споживача;
- в) зниження ціни товару-субституту В;
- г) підвищення ціни товару-субституту В.

5. Закон пропозиції, якщо ціни зростають, а інші умови не змінюються, виявляється:

- а) у зростанні пропозиції;
- б) у зниженні пропозиції;
- в) у зростанні обсягу пропозиції;
- г) у зниженні обсягу пропозиції.

6. Ринок товарів та послуг знаходиться у стані рівноваги, якщо:

- а) попит дорівнює пропозиції;
- б) ціна дорівнює витратам плюс прибуток;
- в) рівень технології змінюється постійно;
- г) обсяг пропозиції дорівнює обсягу попиту.

7. Якщо ринкова ціна вище рівноважної, то:

- а) з'являється надлишок товарів;
- б) з'являється дефіцит;
- в) знижуються ціни на ресурси;
- г) збільшується пропозиція на ринку.

8. Якщо попит і пропозиція на товар зростають, то:

- а) ціни зростуть;
- б) збільшиться загальна кількість товарів;
- в) ціна залишиться стабільною;
- г) добробут суспільства зросте.

9. Якщо ціна товару нижче точки перетину кривої попиту та кривої пропозиції, то виникає:

- а) надлишок;
- б) зростає рівень безробіття;
- в) зменшується інфляція;
- г) дефіцит;
- д) усі варіанти не є правильними.

10. Залежність величини попиту на даний товар від ціни на інший товар вимірюється показником:

- а) еластичності за доходом;
- б) перехресної еластичності;
- в) прямої еластичності;
- г) супутньої еластичності.

Практична частина

Задача 1. Побудувати криву попиту, якщо залежність між ціною і величиною попиту є такою.

Ціна товару (грошових одиниць)	3	5	8	10	12
Обсяг попиту (одиниць товару)	25	20	16	10	5

Задача 2. Попит і пропозиція на ринку певного товару задані у вигляді функцій: $Q_D = 300 - P$; $Q_S = 8P - 60$. Визначити аналітично й графічно точку рівноваги на даному ринку. Як зміниться ситуація на ринку, якщо буде встановлено фіксовані ціни: а) $P_1 = 35$ гр. од; б) $P_2 = 45$ гр. од. Проаналізуйте ситуацію графічно.

Задача 3. Функція попиту має вигляд: $Q_D = 9 - P$. Функція пропозиції $Q_S = 2P - 6$. Визначити рівноважну ціну та рівноважний обсяг продажу. Припустимо, що на даний товар введено по товарний податок, що сплачує виробник у розмірі 3 гр. одиниць. Визначити ціну брутто, ціну нетто, обсяг продажу, величину податкових надходжень та частки в них споживача і виробника.

Задача 4. Попит та пропозиція на ринку певного товару задані аналітично: $Q_D = 7 - P$ та $Q_S = P - 1$. Визначити рівноважну ціну й обсяг продажу. Припустимо, що за кожен вироблену одиницю товару виробник отримує з бюджету 3 грошові одиниці субсидій. Визначити ціни з субсидією та без, обсяг продажу та розмірів субсидій.

Задача 5. Визначити коефіцієнт еластичності за ціною, якщо при ціні 5 грошових одиниць попит становить 16 тис. одиниць продукції на рік, а за ціною 4 грошові одиниці – 18 тис. одиниць продукції на рік.

Охарактеризуйте ступінь отриманої еластичності попиту. Яку цінову політику доцільно проводити виробнику.

Тема 1.2.2 Теорія споживчого вибору

Питання для обговорення на практичних заняттях

1. Домогосподарства як сфера споживання. Взаємозв'язок потреб і споживання.
2. Теорія поведінки споживача: кардиналістський та ординалістський підходи.
3. Раціональний споживчий вибір та формування ринкового попиту.

Контрольні запитання і завдання

1. У чому полягає суверенітет споживача? Назвіть умови його реалізації.
2. Чи можна обмежити свободу вибору споживача? Мотиви й наслідки таких обмежень.
3. Що таке корисність? Чи можна її виміряти?
4. Що являє собою функція корисності? Які її властивості?
5. Поясніть закон попиту за допомогою принципу спадної граничної корисності.
6. Закони Госсена, їх використання в теорії споживчої поведінки.
7. Які припущення використовуються в теорії споживання?
8. Поясніть дію ефектів „сноба”, „юрби”, „Веблена”.
9. Що являє собою рівноважний споживчий вибір?
10. Поясніть сутність кількісного підходу до визначення рівноваги споживача.

Тестові завдання

1. *Продукт має корисність, якщо він:*

- а) відображає закон попиту;
- б) є доступним за ціною для споживача;
- в) потребує усе більшої кількості ресурсів для виробництва;
- г) здатний задовольнити будь-яку потребу споживача.

2. *Теорія поведінки споживача передбачає, що споживач може максимізувати:*

- а) загальну корисність;
- б) середню корисність;
- в) граничну корисність;
- г) зважену корисність;
- д) перелічене у пунктах а), б), в).

3. $U = f(Q_x, Q_y, \dots, Q_n)$ – це функція:

- а) граничної корисності;
- б) загальної корисності;
- в) кривої байдужості;
- г) бюджетної лінії.

4. *Закон спадної граничної корисності ілюструє:*

- а) зниження корисності товарів при збільшенні доходу споживача;
- б) різницю граничних корисностей у розрахунку на одиницю їх ціни;
- в) співвідношення граничних корисностей до цін товарів першої необхідності;
- г) зменшення корисності, яку приносить споживачеві кожна додаткова одиниця товару.

5. *Загальна корисність зростає тільки у разі, якщо гранична корисність:*

- а) зменшується;
- б) збільшується;
- в) є величиною позитивною;
- г) збільшується низькими темпами.

6. *Споживчі переваги – це:*

- а) задоволення, яке отримує економічний суб'єкт при споживанні тих чи інших товарів;
- б) задоволення, що приносить економічному суб'єкту споживання додаткової одиниці товару;
- в) комбінації наборів благ А та В, що приносять споживачеві однакову корисність;
- г) ранги, що їх встановлює споживач для альтернативних можливостей задоволення своїх потреб;
- д) якщо споживач віддає перевагу благу А порівняно з благом В, а благу В порівняно з благом С, то він віддає перевагу благу А порівняно з благом С;
- е) набір варіантів споживчого вибору, кожен з яких має однакову корисність.

7. *Яке з цих перелічених змін значень загальної корисності під впливом збільшення обсягу продукції на одиницю товару ілюструє дію закону спадної граничної корисності:*

- а) 400; 500; 600; 700;
- б) 200; 400; 700; 1000;
- в) 200; 250; 270; 270;
- г) 150; 350; 450; 600.

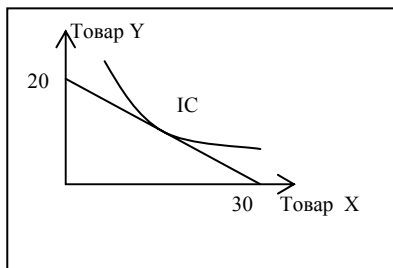
Практична частина

Задача 1. Припустимо, що споживач має фіксований дохід 28 грн. Він купує два товари (товар А та В), ціни яких відповідно $P_A = 2$ грн, $P_B = 4$ грн. Визначити рівноважний набір товарів А й В, використовуючи дані про граничну граничність товарів, які наведені у таблиці.

Одиниць товару А	1	2	3	4	5	6	7
MU_A (ютілей)	10	8	7	6	5	4	3
Одиниць товару В	1	2	3	4	5	6	7
MU_B (ютілей)	28	24	20	16	12	8	4

Задача 2. На основі даних таблиці визначити загальну корисність. Побудувати графіки TU і MU.

Одиниць товару	1	2	3	4	5	6	7
MU (ютілей)	12	10	8	6	2	0	-5

Задача 3. На графіку зображена одна з кривих байдужості та бюджетна лінія певного споживача. Якщо ціна товару Y дорівнює 12 грн., яким буде дохід споживача? Визначити ціну товару X, нахил бюджетної лінії, її рівняння.

Задача 4. Припустимо, що дані таблиці характеризують криву байдужості споживача.

Намалюйте криву байдужості, виходячи з того, що ціни товарів А та В становлять відповідно 1,5 і 1 грн, а споживач має намір витратити 24 грн. Додайте до графіка відповідну бюджетну лінію. В якій комбінації споживач придбає товари А і В?

Одиниць товару А	16	12	8	4
Одиниць товару В	6	8	12	24

Тема 1.2.3 Теорія фірми та ринкова пропозиція

Питання для обговорення на практичних заняттях

1. Теорія фірми: виробнича функція та витрати виробництва.
2. Закон спадної віддачі та динаміка витрат.
3. Витрати виробництва і ціна товару.
4. Теорія ринкових структур: поняття ринкової структури, кількісні методи аналізу ринкових структур. Аналіз поведінки фірм в умовах досконалої конкуренції, монополії, монополістичної конкуренції, олігополії.
5. Ринок факторів виробництва і розподіл доходів.
6. Похідний характер попиту на ресурси. Домогосподарства як постачальники ресурсів виробництва.

Контрольні запитання і завдання

1. Які наслідки має функціонування витратної економіки?
2. Перелічіть фази кругообігу капіталу. В чому полягає функція капіталу в

кожній з них?

3. Розкрийте економічну сутність підприємства.
4. Які основні функції менеджменту?
5. Як аналітично виводиться крива попиту домогосподарства?
6. Що відомо сучасній економічній науці про життєвий цикл підприємства?
7. Що являють собою прямі й непрямі витрати?
8. Альтернативні витрати, їх структура.
9. Економічні та бухгалтерські витрати.
10. Графічно проаналізуйте загальні, постійні, змінні та граничні витрати.
11. Охарактеризуйте функцію витрат.
12. Поясніть рівновагу виробника, її умови.
13. Проаналізуйте витрати виробництва у довгостроковому періоді.
14. У чому полягає залежність і зв'язок між динамікою короткострокових та довгострокових витрат виробництва?
15. Від чого залежить попит на ресурси? Чому він є похідним?
16. Визначте поняття MRC та MRP.
17. Які фактори впливають на зміни у попиті на ресурси?
18. Визначте поняття “еластичність попиту на ресурси”. Які фактори впливають на неї?
19. Сформулюйте правило мінімізації витрат і максимізації прибутку.

Тестові завдання

1. *Економічний прибуток:*

- а) буде менший за бухгалтерський;
- б) буде більший за бухгалтерський;
- в) дорівнюватиме бухгалтерському;
- г) будь-що з наведеного залежить від ситуації.

2. *Витрати, які не залежать від величини обсягу продукції, мають назву:*

- а) постійні;
- б) економічні;
- в) загальні;
- г) бухгалтерські.

3. *Валовий прибуток є підсумком:*

- а) виторгу і витрат;
- б) складання всіх витрат;
- в) співвідношення витрат до виторгу;
- г) вирахування витрат з виторгу.

4. *Втрата частини первісної вартості й повернення її після реалізації товару має назву:*

- а) моральний знос;
- б) фізичний знос;
- в) амортизація;
- г) капіталізація.

5. *Капітал, який існує у вигляді цінних паперів, має назву:*

- а) фіктивний;
- б) реальний;
- в) змінний;
- г) постійний.

6. *Яке з цих тверджень характеризує сукупні витрати:*

- а) $VC - FC$;
- б) $FC + VC + MC$;
- в) $FC + VC$;
- г) $(FC + VC) : Q$.

7. *Яке з цих тверджень характеризує граничні витрати:*

- а) $\Delta TC / Q$;
- б) $\Delta VC / Q$;
- в) $\Delta FC / Q$;
- г) $\Delta TC / \Delta Q$.

8. У точці мінімуму граничних витрат середні витрати мають бути:

- а) спадними; в) зростаючими;
б) постійними; г) мінімальними.

9. Постійними факторами виробництва називаються фактори:

- а) що не змінюють попит на певний товар;
- б) розмір яких фіксований за різних обсягів випуску продукції;
- в) з постійною ціною;
- г) що визначаються розмірами фірми.

10. Втрачений зиск від альтернативного використання ресурсів, що знаходяться у власності виробника, це:

- а) зовнішні витрати; в) альтернативна вартість ресурсів;
б) бухгалтерські витрати; г) економічні витрати.

11. *Граничний прибуток фактора виробництва у грошовому вираженні дорівнює:*

- а) вартості останньої одиниця продукту;
- б) зміна загальної величини виручки при використанні додаткової одиниці виробничого фактора;
- в) обсягу виробництва при використанні додаткової одиниці виробничого фактора;
- г) зміна ціни на продукцію, вироблену за допомогою даного виробничого фактора.

12. Якщо в певному виробничому процесі капітал і праця виступають субститутами, то при зростанні ціни капіталу крива попиту на працю:

- а) зміщується праворуч; в) зміщується ліворуч;
б) залишається без змін; г) стає горизонтальною лінією.

13. Визначте фактор, що не впливає на еластичність ринкового попиту на ресурс:

- а) частина витрат на ресурс у витратах фірми;
- б) еластичність попиту на вироблену продукцію;
- в) технологія виробництва певної продукції;
- г) серед наведеного правильної відповіді немає.

14. До первісних доходів не належить:

- 1) рента;
2) стипендія;
3) зарплата;
4) відсоток.

15. Кількість життєвих благ, яку здатний отримувати споживач, описується рівнем:

- а) отриманих доходів; в) номінальних доходів;
б) реальних доходів; г) фактичних доходів.

16. Теорія загальної рівності в доходах має назву:

- а) егалітарна; в) оптимальна;
б) роулсіанська; г) утилітарна.

17. Індекс Лінда розраховується за формулою:

- $I_C = \sum_{i=1}^m k_i$;
- $I_H = \sqrt{\sum_{l=1}^L k_l^2}$;
- $I_L = \frac{k_1}{k_1 + k_2} \cdot 100\%$;
- $I_L = \frac{k_1}{k_1 + k_2}$.

18. За яких значень H -індексу ринок оцінюється як неконцентрований і

об'єднання дозволяється?

- а) $I_H < 1000$;
- б) $1000 < I_H < 1800$;
- в) $I_H > 1800$;
- г) $I_H < 500$;
- д) $I_H > 2000$.

19. Максимальне значення, якого може набути індекс Херфіндаля-Хіршмана, відповідає ситуації:

- а) досконалої конкуренції;
- б) олігополії;
- в) монопсонії;
- г) монополістичної конкуренції;
- д) дуополії;
- е) чистої монополії.

Практична частина

Задача 1. Побудуйте криві загальних, середніх і граничних витрат, покажіть дію на них закону спадної віддачі.

Задача 2. Фірма функціонує при досконалій конкуренції, функція її витрат має вигляд: $TR = 500 + 4Q + 8Q^2$. Визначити точку рівноваги фірми і максимальний прибуток, якщо ціна товару становить 270 гр. одиниць. Чому лінія попиту співпадає в даному випадку з лінією граничного доходу?

Задача 3. Визначити до якої категорії витрат можна зарахувати перелічені нижче витрати та визначити їх величину за категоріями.

- амортизаційні витрати – 44 гр. од.;
- витрати на сировину та матеріали – 330 гр. од.,
- витрати на заробітну плату робітників – 180 гр. од.,
- витрати на обладнання – 410 гр. од.,
- транспортні витрати – 28 гр. од.,
- заробітна плата управлінського персоналу – 150 гр. од.,
- орендна плата – 12 гр. од.,
- витрати на рекламу – 15 гр. од.

Задача 4. Заповніть таблицю.

Q (обсяг)	TC (загальні витрати)	FC (постійні витрати)	VC (змінні витрати)	AFC (середні постійні витрати)	AVC (середні змінні витрати)	ATC (середні загальні витрати)	MC (граничні витрати)
0	20						
1	35						
2	47						
3	79						

Задача 5. Функція загальних витрат конкурентної фірми має вигляд:
 $TC = 5Q + 0,25Q^2$.

Визначити точку рівноваги фірми й максимальний прибуток за умов досконалої конкуренції, якщо ціна становить 80 гр. од.

Задача 6. Фірма за умов досконалої конкуренції має таку залежність загальних

витрат від випуску продукції у короткостроковому періоді (дані подано в таблиці)

Випуск продукції, шт. / од. часу	ТС
0	6
1	10
2	12
3	16
4	22
5	30
6	41

Задача 7. Функція загальних витрат фірми-монополіста має вигляд:

$ТС=5Q + 0,25Q^2$. Визначити точку рівноваги фірми-монополіста, якщо лінію попиту задано функціонально $Q_d=160-p$.

Задача 8. Для певної галузі індекс Херфіндаля-Хіршмана дорівнює 1700. Дві фірми, частки продажу яких становлять 20 і 10 %, мають намір об'єднатися. Встановити значення індексу після злиття цих фірм, якщо інших змін у галузі не передбачається.

Задача 9. Частки трьох провідних фірм галузі становлять 50, 30 та 15 %. Відомостей про частки інших фірм немає. В яких межах знаходиться індекс Лінда?

Тема 1.2.4 Економічна теорія як основа економічної політики держави

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Система національних рахунків (СНР) – нормативна база макроекономічного рахівництва. Методика розрахунків макроекономічних показників у СНР
2. Соціально-економічний зміст і форми прояву зайнятості. Безробіття, його види й наслідки.
3. Інфляція, її сутність, причини, види й соціально-економічні наслідки.
4. Сутність сукупного попиту та його визначення. Сукупна пропозиція та її динаміка. Визначення макроекономічної рівноваги за допомогою графіка.
5. Типи і фактори економічного зростання. Циклічність економічного розвитку.
6. Фіскальна і кредитно-грошова політика держави.

Контрольні запитання і завдання

1. Дайте визначення таких понять: валовий внутрішній продукт, кінцевий продукт, проміжний продукт, національний дохід.
2. Як співвідносяться між собою такі економічні явища: особистий дохід, особисті заощадження, споживчі витрати населення?
3. Поясніть, чому при обчисленні ВВП не беруть до уваги такі статті: трансфертні платежі, операції з цінними паперами, купівля ділянки землі?
4. Що таке зайнятість населення?
5. Які фактори визначають динаміку пропозиції та попиту на робочу силу?
6. У чому полягає особливість формування та функціонування ринку робочої сили в Україні?

7. Що таке сукупний попит і які його основні складові?
8. Яке співвідношення в сукупному попиті споживання, інвестицій, державних закупок?
9. Які основні фактори впливу на сукупну пропозицію?
10. Назвіть складові елементи сукупної пропозиції.
11. Який вигляд на графіку мають криві сукупної пропозиції і попиту?
12. Визначте сутність безробіття як соціально-економічного явища?
13. Які основні види безробіття і як вони пов'язані між собою?
14. Обґрунтуйте основні принципи оптимального оподаткування.
15. Які економічні закономірності відбиває крива Лаффера?
16. Які основні види податків використовуються в країнах з розвинутою ринковою економікою?
17. Розкрийте особливості податково-бюджетної політики в Україні.
18. У чому полягає сутність економічного зростання?
19. Дайте характеристику основних типів економічного зростання.
20. Які ви знаєте теорії циклічного розвитку економіки?
21. Назвіть причини циклічних коливань економіки.
22. Охарактеризуйте класичний діловий цикл.
23. Дайте визначення і охарактеризуйте такі фази економічного циклу: криза, депресія, поживлення, піднесення.
24. Назвіть основні важелі державного антициклічного регулювання економіки.

Тестові завдання

1. Яке визначення найповніше розкриває зміст категорії «валовий внутрішній продукт (ВВП)»?

- а) це вся створена в країні упродовж року продукція;
- б) це новостворена у сфері матеріального виробництва вартість, а також вартість послуг, наданих невиробничою сферою;
- в) це сукупність створених упродовж року засобів виробництва.

2. Яке з положень точно характеризує натурально-матеріальну форму національного доходу?

- а) це вся маса вироблених упродовж року матеріальних благ;
- б) це сукупність усіх предметів споживання, вироблених упродовж року, і тієї частини засобів виробництва, що використовуються на розширення виробництва;
- в) це сукупність засобів виробництва, предметів споживання і продукції аграрного сектора.

3. Вкажіть найважливіші сфери й галузі матеріального виробництва, в яких створюється національний дохід:

- а) промисловість;
- б) _____
- в) _____
- г) _____

(зазначте інші)

4. Які види праці не створюють національного доходу:

- а) праця науковця у заводській лабораторії;
- б) праця фермера;

- в) праця юриста;
- г) праця служителя культу.

5. Внаслідок первинного розподілу національний дохід набуває форми доходів у вигляді:

- а) заробітної плати;
 - б) _____
 - в) _____
 - г) _____
- (назвіть інші)

6. Що є основним джерелом накопичення?

- а) особисті доходи населення;
- б) фонд заміщення;
- в) додатковий продукт;
- г) сукупний суспільний продукт.

7. У чому полягає зміст категорії «національний дохід»?

- а) національний дохід виражає відносини між власниками засобів виробництва і державою з приводу розподілу між ними додаткового продукту;
- б) національний дохід виражає відносини між найманими працівниками, підприємцями і державою з приводу виробництва, розподілу, привласнення й використання необхідного і додаткового продукту;
- в) національний дохід виражає відносини між споживачами і виробниками товарів народного вжитку.

8. У процесі розподілу й перерозподілу національний дохід використовується для формування двох великих фондів:

- а) _____
- б) _____

9. Яке визначення національного доходу неправильне?

- а) це сукупна вартість усіх матеріальних благ суспільства;
- б) це чистий дохід суспільства;
- в) це новостворена впродовж року вартість.

10. За яких умов виникає безробіття?

- а) за умови збігу пропозиції робочої сили з попитом на неї;
- б) за умови, що на ринку праці попит на робочу силу менший від її пропозиції;
- в) за умови, що економіка країни перебуває у кризовому стані.

11. Які чинники безпосередньо стимулюють зайнятість робочої сили в країні?

- а) низька заробітна плата;
- б) розширення виробництва за рахунок екстенсивних факторів;
- в) раціональне використання робочої сили;
- г) подовження робочого дня на 1 годину.

12. Хто регулює розподіл і зайнятість робочої сили в командно-адміністративній системі?

- а) біржа праці;
- б) державні органи влади;
- в) ринок;
- г) професійні спілки.

13. Хто регулює зайнятість і розподіл робочої сили в соціальній ринковій системі?

- а) держава та її уповноважені органи;

- б) ринок, біржа праці;
- в) підприємці й профспілки;
- г) політичні партії.

14. Назвіть причину існування безробіття в соціальній ринковій економіці:

- а) розширення виробництва за рахунок екстенсивних факторів;
- б) розвиток науково-технічного прогресу і зростання продуктивності праці;
- в) урбанізація.

15. Які чинники сприяють досягненню повної зайнятості робочої сили?

- а) ухвалення закону про обов'язковість праці кожної працездатної людини;
- б) пропозиція робочої сили, її структура відповідає техніко-технологічній структурі робочих місць;
- в) низький рівень життя працюючих.

16. У чому полягає негативний вплив безробіття на соціально-економічний стан суспільства?

- а) безробіття – це резерв робочої сили, що використовується для розвитку виробництва;
- б) безробіття призводить до соціальної нестабільності в країні;
- в) наявність на ринку праці безробітних дисциплінує робітників, підвищує ефективність праці.

17. Які з названих чинників використовує сучасна держава у розвинених країнах для скорочення безробіття?

- а) заборона звільняти робітників з приватних, акціонерних підприємств;
- б) збільшує призов молоді в армію;
- в) сприяє розвитку малого бізнесу.

18. Яка головна причина безробіття в Україні?

- а) надто низька заробітна платня;
- б) це наслідок глибокої кризи в економіці й неефективної економічної політики держави;
- в) структурна перебудова виробництва.

19. Які дії держави в період реформування економіки України сприяють реалізації конституційного права громадян на працю та справедливу винагороду за неї?

- а) роздержавлення і приватизація;
- б) скорочення фінансування й розвитку професійно-технічного навчання;
- в) сприяння розвитку підприємництва, малого та середнього бізнесу.

20. Що таке інфляція?

- а) це різке підвищення цін;
- б) це підвищення цін на всі види товарів і послуг;
- в) це знецінення грошей у наслідок перевищення кількості грошових знаків, що перебувають в обігу.

21. Які основні причини інфляції в Україні?

- а) глибока деформація основних пропорцій у народному господарстві;
- б) надмірна мілітаризація економіки;
- в) монополізація економіки;
- г) витрати на підтримку нерентабельних підприємств.

22. Існують три види інфляції:

- а) повзуча;
- б) _____;

в) _____.
(зазначте два інші)

23. Які основні наслідки інфляції? Продовжіть їх перелік:

а) дезорганізовує господарські зв'язки;

б) _____;

в) _____;

г) _____;

д) _____.

24. Яку назву має процес повернення до попередньої купівельної спроможності грошових знаків?

а) нуліфікація;

б) ревалоризація;

в) девальвація.

25. Який вид грошей є повноцінним?

а) золоті монети;

б) будь-які монети;

в) гроші, вартість яких гарантується державою.

26. Чим визначається номінальна вартість монет?

а) вартістю металу, з якого вони виготовлені;

б) ринковою ціною металу;

в) повною вартістю витрат на їх виробництво.

27. Яка характеристика сучасної грошової системи неправильна?

а) ця система базується на кредитно-паперових грошах;

б) для неї характерне незначне регулювання державою грошового обігу;

в) для неї характерний широкий розвиток безготівкового обігу.

28. В умовах повної зайнятості зростання сукупного попиту супроводжується:

а) зменшенням цін;

б) зростанням цін;

в) зростанням реального ВВП;

г) незмінністю цін.

29. У моделі відкритої економіки взаємодіють:

а) господарства й держава;

б) іноземні суб'єкти й держава;

в) держава, іноземні суб'єкти, національні господарства і підприємства;

г) підприємства, держава і домогосподарства.

30. Концепція функціональних фінансів віддає перевагу:

а) зменшенню бюджетного дефіциту;

в) збалансуванню бюджету;

б) економічній стабілізації;

г) усі відповіді помилкові.

31. Ефект витиснення передбачає, що:

а) споживання зростає, а обсяг інвестицій зменшується;

б) імпорт витісняють вітчизняні товари;

в) зростання державних витрат призводить до зменшення приватних інвестицій;

г) збільшення приватних інвестицій призводить до зменшення державних витрат.

32. Зазначте найголовнішу причину виникнення економічних криз:

а) диспропорційність між рухом заощаджень та інвестицій у галузях, що виробляють засоби виробництва;

б) суперечність між суспільним характером виробництва і приватним привласненням його результатів;

в) несправедливість у розподілі багатств.

33. *Яка причина виникнення економічних циклів?*

а) війни, революції, інші аналогічні явища;

б) відкриття нових покладів коштовних металів, нових земель тощо;

в) періодичне оновлення основних фондів.

34. *Назвіть основну фазу економічного циклу:*

а) фаза депресії;

б) фаза кризи;

в) фаза пожвавлення.

35. *Яке визначення кризи правильне?*

а) криза – це скорочення виробництва;

б) криза – це зростання безробіття і зниження реальної зарплати;

в) криза означає застій в економіці.

36. *Яке з положень неправильно пояснює сутність циклічності виробництва?*

а) економічний цикл – це рух виробництва від початку попереднього до початку наступного спаду;

б) економічний цикл – це послідовність у зміні всіх чотирьох фаз циклу;

в) економічний цикл – це скорочення виробництва та його наступне зростання.

37. *Яке з положень підтверджує, що економічні цикли є водночас і циклами відтворення?*

а) у період економічного циклу відбувається певне оновлення продуктивних сил;

б) у період економічного циклу відбувається певне оновлення основного капіталу і, насамперед, засобів праці;

в) під впливом науково-технічної революції спостерігається масове оновлення товарів тривалого користування.

38. *Яке з положень неправильно визначає завдання держави в циклічному регулюванні економіки?*

а) проведення заходів щодо удосконалення амортизаційної політики;

б) сприяння швидкому вирівнюванню суперечностей відтворення, переходу від депресії до пожвавлення та піднесення;

в) підвищення ставок оподаткування під час економічної кризи.

Практична частина

Задача 1. Визначити величини ВВП і ЧВП, якщо: імпорт – 50 од.; споживчі витрати – 250 од.; державні витрати – 100 од.; експорт – 40 од.; амортизація – 10 од.; чисті інвестиції – 60 од.; непрямі податки – 30 од.; особисті податки – 20 од.; валовий прибуток – 200 од.; податки на прибуток – 60 од.; чистий (нерозподілений) прибуток – 120 од.; трансфертні платежі – 50 од.

Задача 2. Визначте фактичний та природний рівні безробіття, зайнятості та повної зайнятості, якщо населення країни 16 млн осіб. Чисельність циклічно безробітних – 0,3 млн, фрикційних безробітних – 0,1 млн, структурно безробітних – 0,2 млн. Кількість непрацездатних і тих, що вибули із складу робочої сили, – 4 млн. осіб.

Задача 3. Номінальний ВВП – 2 млрд грн. од. Ціни зменшилися за рік на 10 %. Визначити дефлятор і величину реального ВВП.

Задача 4. Дефлятор 2006 року (I_1) – 1,1. Дефлятор 2007 року (I_2) – 1,21. Визначити середньорічний темп інфляції й кількість років, необхідних для подвоєння цін.

Тема 1.2.5 Формування економічної системи України

Зовнішньоекономічні зв'язки

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Об'єктивні основи зовнішньоекономічних зв'язків України.
2. Основні напрямки, форми і суб'єкти зовнішньоекономічних відносин в Україні.

Контрольні запитання і завдання

1. У чому полягає об'єктивна необхідність інтеграції України у світове господарство.
2. Проаналізуйте природні, історичні, техніко-економічні, соціально- та організаційно-економічні основи для участі України в світовій економіці.
3. Які переваги надає Україні географічна диверсифікація зовнішньоекономічних відносин.

Тестові завдання

1. Що таке „світове господарство”?

- а) це процес між незалежними країнами;
- б) це сукупність національних господарств та економічних зв'язків між ними;
- в) це сукупність економічних зв'язків між національними державами.

2. Чим зумовлена необхідність зв'язків між незалежними країнами?

- а) прагнення народів вижити в умовах надмірного нарощування ядерних потенціалів;
- б) розгортанням науково-технічної революції;
- в) необхідністю спеціалізації та кооперування виробництва;
- г) потребами у взаємному збагаченні культури.

3. З якими формами суспільного поділу праці пов'язаний процес інтернаціоналізації виробництва?

- а) з переходом від загального до часткового поділу праці;
- б) з переходом від часткового до одиничного поділу праці;
- в) з поглибленням загального поділу праці.

4. У чому сутність загального поділу праці?

- а) це поділ суспільного виробництва на окремі сфери, роди (промисловість, сільське господарство тощо);
- б) це поділ усередині окремого підприємства.

5. На якому рівні відбувається тепер частковий поділ праці?

- а) лише у межах країн;
- б) лише у міжнародному масштабі;
- в) у межах країн і в міжнародному масштабі.

Ключові категорії ЗМ 1.2: попит, пропозиція, рівновага, фактори попиту, детермінанти пропозиції, закон попиту, закон пропозиції, рівноважна ціна, ціна нетто, ціна брутто, еластичність попиту та пропозиції, корисність, гранична корисність, загальна корисність, зважена корисність, функція корисності, рівновага споживача, перший закон Госсена, другий закон Госсена, закон спадної граничної корисності, раціональна поведінка споживача, крива байдужості, карта байдужості, гранична норма заміщення, бюджетна лінія, нахил бюджетної лінії,

оптимальний споживчий вибір, фірма, фактори виробництва, виробнича функція, значення виробничої функції, ізокоста, ізокванта, норма технічної заміни, витрати виробництва, постійні витрати, змінні витрати, граничні витрати, загальні витрати, альтернативні витрати, економічні витрати, бухгалтерські витрати, загальний продукт, середній продукт, граничний продукт, закон спадної віддачі, диференціація продукту, монополістична конкуренція, нецінова конкуренція, олігополія, ступінь концентрації, міжгалузева конкуренція, картель, диференційована олігополія, олігопольна залежність, монополія, ліцензія, природна монополія, цінова дискримінація, чиста (досконала) конкуренція, загальна виручка, середня виручка, гранична виручка, конкуренція, ринок ресурсів, похідний попит, граничний продукт у грошовому вираженні, граничні витрати на ресурс, ефект заміщення, ефект обсягу продукції, попит на працю, пропозиція праці, заробітна плата, капітал, позиковий капітал, позиковий процент, номінальна процентна ставка, реальна процентна ставка, попит на землю, пропозиція землі, рента, ціна землі, ВВП, ЧНП, НД, ЛД, ДПСП, дефлятор, номінальний ВВП, реальний ВВП, економічний цикл, фази економічного циклу, фрикційне безробіття, структурне безробіття, циклічне безробіття, природне безробіття, закон Оукена, інфляція, рівень інфляції, сукупний попит, сукупна пропозиція, фіскальна політика, податки, державний бюджет, дефіцит держбюджету, профіцитний бюджет, рівноважний бюджет, внутрішній державний борг, зовнішній державний борг, інтенсивне зростання, екстенсивне зростання, світове господарство, світовий ринок, економічна інтеграція, форми МЕВ, коефіцієнт Джині, крива Лоренца, крива Філіпса, крива Лаффера.

ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовують такі форми та методи контролю і оцінювання знань:

- оцінювання роботи студента під час практичних занять;
- поточне тестування після вивчення кожного змістового модуля;
- складання заліку.

Оцінку знань студентів з дисципліни здійснюють відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчального процесу, що є українським варіантом ECTS. Ця система базується на здійсненні наскрізного поточного контролю на аудиторному занятті відповідно до його форми (лекційної, практичної). Підсумковою оцінкою поточного контролю є оцінка за модуль, тобто реалізується принцип модульного обліку знань студентів.

Навчальним планом з дисципліни передбачено складання заліку. Для оцінювання знань використовують двобальну національну шкалу («зараховано», «не зараховано») та стобальну шкалу оцінювання ECTS.

Порядок здійснення поточного оцінювання знань студентів

Поточне оцінювання знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовки студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

- активність та результативність роботи студента протягом семестру над

вивченням програмного матеріалу дисципліни, відвідування занять;

- виконання завдань на практичних заняттях;

- виконання завдань поточного контролю.

Робота студентів на практичних заняттях оцінюється за 4-бальною системою і згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів перекладається в систему оцінювання за шкалою ECTS. При оцінюванні виконання практичних завдань увага приділяється їх якості й самостійності.

Поточний модульний контроль рівня знань передбачає виявлення опанування студентом матеріалу лекційного модуля і вміння застосувати його для вирішення практичної ситуації і проводиться у вигляді письмового контролю (тестування). Поточний контроль проводиться у письмовій формі по закінченню кожні зі змістових модулів після того, як розглянуто увесь теоретичний матеріал і проведені практичні завдання в межах кожного із змістових модулів.

Знання оцінюються за системою оцінювання за шкалою ECTS (тестові завдання).

Порядок і критерії оцінювання тестового контролю знань, навичок та вмінь студентів

Тестовий контроль знань, умінь і навичок студентів дозволяє ефективно й об'єктивно оцінювати успішність студентів. Критерії оцінювання тестових завдань залежать від їх типу.

Тестові завдання закритої форми

Тест-завдання закритої форми різняться за принципами побудови і відповідно мають різні оцінювальні бали.

Прості альтернативні тест-завдання використовують для грубої перевірки правильності вибору або прийняття рішення у згорнутій формі й передбачають наявність двох варіантів організації відповіді типу „так – ні”; „правильно – неправильно” тощо. Оцінюються 1 балам.

Тест-завдання з простим множинним вибором за принципом класифікації використовують тоді, коли кількість можливих варіантів відповідей менше трьох, але відповідь складніша, ніж відповідь типу „так – ні”. Їх доцільно використовувати під час перевірки умінь вільно орієнтуватися у групі схожих понять, явищ, процесів тощо. Оцінюються в 1 бал.

Тестові завдання з множинним вибором за принципом кумуляції доцільно використовувати для перевірки повноти знань і умінь. Запитальна частина таких завдань в основному має порівняльний зміст: одна з декількох відповідей має бути правильною, можливо правильною, найбільш правильною, найбільш повною, що частіше трапляється. У зв'язку з цим у запитальній частині завдань використовують вирази типу „як правило”, „зазвичай”, „головна причина”, „найчастіше”. Оцінюються в 2 бали.

Тестові завдання з множинним вибором за принципом циклічності використовуються для перевірки знань та умінь, якщо відповіді побудовані за принципом циклічності. Оцінюються в 2 бали.

Тестові завдання за принципом подвійної альтернативи передбачають, що після запитання, яке є незакінченим твердженням, фрагментом, ситуацією тощо, надається п'ять (два, три) відповідей, і серед них необхідно обрати одну найбільш правильну (найповнішу) відповідь. Оцінюються в 2 бали.

Тестові завдання на відповідність та асоціативні зв'язки дають можливість установити знання фактів, взаємозв'язків і знання термінології, позначень, методик тощо. Одна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.

Тестові завдання на порівняння і протиставлення (на аналіз взаємозв'язку) рекомендуються для перевірки умінь виявляти розпізнавальні ознаки різних явищ, ситуацій тощо. Виконання таких завдань передбачає аналіз запропонованого матеріалу, його синтез та вміння зробити висновки. У разі аналізу запропонований для тестування матеріал поділяють на окремі частини і визначають їхні взаємовідносини; у разі синтезу окремі частини або елементи запропонованого матеріалу поєднуються в одне ціле. Оцінюються в 5 балів.

Тестові завдання, побудовані за принципом запитань із множинними відповідями. Тестові завдання з множинними відповідями „правильно – неправильно” використовуються у ситуаціях, коли відповіді або рішення можуть бути тільки правильними або неправильними, не мають жодних відтінків і є категоричними. Крім того, досить часто на запропоновані запитання існує декілька правильних відповідей. У такому разі вважається, що тестується глибина знань, розуміння різних аспектів явищ, процесів тощо.

Завдання цього типу містять основу, до якої, як правило, пропонується чотири пронумеровані відповіді. Така основа може бути у формі твердження, фрагмента тексту, ілюстрації тощо. Відповіді повинні бути тільки правильними або тільки неправильними (на відміну від тестових завдань з однією найбільш правильною відповіддю). В інструкції наведено правило вибору відповіді. Оцінюються в 5 балів.

Тестові завдання на визначення причиннової залежності використовуються з метою перевірки розуміння певної причиннової залежності між двома явищами. Запитання складається так, що кожне з двох тверджень, пов'язаних сполучником „тому, що”, є повним і чітко сформульованим реченням. При виконанні такого завдання спочатку необхідно визначити правильне чи неправильне кожне з двох тверджень окремо, а тільки потім, якщо обидва твердження правильні, визначити, правильна чи неправильна причинова залежність між ними. Оцінюються такі тест - завдання в 5 балів.

Тест-задачі передбачають перевірку навичок практичного застосування теоретичних знань, умінь робити економічні висновки й прогнози щодо діяльності економічних суб'єктів у певних виробничих ситуаціях. Оцінюються такі тест-завдання в 5 балів.

Тестові завдання відкритого типу

Тестові завдання відкритого типу передбачають вільні відповіді. Вони не мають запропонованих варіантів відповідей і використовуються для виявлення знань термінів, визначень, понять тощо. За змістом тестові завдання відкритого типу являють собою твердження з невідомою змінною. Оцінюються – в 1 бал – одне правильно вставлене слово, позначення, показник тощо.

Умовою допуску до заліку є позитивні оцінки з поточного контролю знань за змістовими модулями. За умов кредитно-модульної системи організації навчального процесу до підсумкового контролю допускають студентів, які набрали в сумі за всіма змістовими модулями більше 30 % балів від загальної

кількості з дисципліни.

Залік здійснюється у письмовій формі за заліковими білетами, що містять два теоретичні питання і тести. Залікові відповіді за білетами оцінюються за 2-бальною системою національної шкали («зараховано», «не зараховано»), тестові завдання – за 100-бальною системою оцінювання шкали ECTS. В обох випадках оцінки згідно з методикою переведення показників успішності знань студентів переводять у відповідну систему оцінювання.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

1. Предмет, методи та функції економічної теорії.
2. Основні методи пізнання соціально-економічних процесів.
3. Процес суспільного виробництва. Фактори виробництва.
4. Економічна система суспільства і власність.
5. Економічна система. Способи і типи суспільного виробництва.
6. Економічні потреби й інтереси.
7. Економічні потреби суспільства та їх взаємозв'язок з виробництвом. Економічні інтереси.
8. Сучасний поділ праці. Сучасні тенденції розвитку суспільного поділу праці.
9. Сутність ринку, його функції та умови формування.
10. Ринкове господарство та його основні суб'єкти.
11. Структура ринкової економіки та її моделі.
12. Сучасний ринок, його структура і функції.
13. Конкуренція і монополія у ринковій системі.
14. Основи саморегулювання ринкової економіки.
15. Економічна роль держави у ринковій економіці.
16. Мікроекономічний рівень господарювання і форми його організації. Співвідношення попиту та пропозиції. Ціноутворення.
17. Витрати виробництва і прибуток.
18. Капітал як матеріальна основа підприємницької діяльності.
19. Капітал і підприємництво.
20. Теоретичні основи економіки домогосподарства.
21. Основні макроекономічні показники в системі національних рахунків, методика їх обчислення.
22. Макроекономічна нестабільність: циклічність, безробіття, інфляція.
23. Безробіття та його види.
24. Інфляція та її види. Антиінфляційна політика.
25. Макроекономічний аналіз : сукупний попит і сукупна пропозиція.
26. Державне регулювання економіки.
27. Фіскальна політика і державний бюджет.
28. Фіскальна політика держави: сутність, види, механізм.
29. Ринок грошей і грошовий мультиплікатор.
30. Механізм грошово-кредитного регулювання.

Вибір тем контрольних робіт спирається на дві останні цифри залікової книжки:

Дві останні цифри залікової книжки	Цифра для вирахування	Номер теми
01–30	–	1–30
31–60	30	1–30
61–90	60	1–30
91–99	90	1–9
00	–	10

Контрольна робота складається з титульного аркуша, плану роботи, вступу, основної частини (1, 2 або 3 питання), висновків, списку використаних літературних джерел.

Загальний обсяг роботи становить не менше 12-ти сторінок учнівського зошита (кольорову обкладинку треба зняти, титульний аркуш необхідно оформляти на світлому папері).

Нумерують усі сторінки, починаючи з титульного аркуша, який вважають першою сторінкою (без нумерації). Тут вгорі пишуть назву Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, нижче наводять назву Академії (ХНАМГ), найменування кафедри (кафедра економічної теорії), назву дисципліни, що вивчається, номер теми контрольної роботи та її назва, прізвище, ім'я та по батькові студента, назву факультету (заочний), курс, група, прізвище викладача, рік навчання.

Контрольна робота може виконуватися у комп'ютерному наборі або у рукописному вигляді. В останньому випадку писати треба розбірливо. Контрольну роботу студент здає особисто на кафедру до початку сесії лаборанту для реєстрації у спеціальному журналі й передачі її викладачеві на перевірку.

Роботи, які не відповідають вимогам кафедри, виконані неохайно, потребують виправлень, повертають студентам до заліку або іспиту для усунення недоліків. Виправлення треба виконувати на окремих аркушах, які вкладаються у відповідні розділи контрольної роботи. Виправлену контрольну роботу студент вдруге здає на кафедру для повторної перевірки викладачем.

Після одержання студентом поточної інформації з дисципліни на лекціях, практичних заняттях, шляхом самостійного вивчення більшості з рекомендованих літературних джерел, а також за умов позитивної оцінки контрольної роботи, тільки після всіх необхідних заходів студент допускається до складання заліку.

Зразок оформлення титульного аркуша

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
Харківська національна академія міського господарства

Кафедра економічної теорії

Контрольна робота № 1
з дисципліни «**Економічна теорія**»

Тема № 12. Економічні потреби суспільства та їх взаємозв'язок.
Економічні інтереси.

Виконавець: студент факультету заочного навчання

_____ курсу

група _____

Петренко Іван Миколайович

(залікова книжка № 22512)

Викладач: _____

Харків

_____ навчальний рік

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Виникнення економічної теорії.
2. Предмет, структура і функції економічної теорії.
3. Принципи і методи пізнання економічного життя суспільства.
4. Виробництво як процес суспільної праці. Фактори виробництва.
5. НТР та ефективність суспільної праці.
6. Формулювання основ постіндустріальної цивілізації.
7. Зміст економічної системи та її структурні елементи.
8. Відносини власності та новітні тенденції в їх розвитку.
9. Економічні потреби та інтереси.
10. Суспільний поділ праці – джерело соціально-економічного розвитку.
11. Людина як джерело і критерій соціально-економічного прогресу.
12. Сутність багатства людського суспільства.
13. Характеристика товарного виробництва.
14. Товар та його властивості.
15. Теорії вартості.
16. Розвиток форм вартості та виникнення грошей.
17. Функції грошей як загального еквівалента.
18. Ринкове господарство та його основні суб'єкти.
19. Сучасний ринок, його структура і функції.
20. Конкуренція і монополія в ринковій системі.
21. Мікроекономічний рівень господарювання.
22. Економічна природа попиту та пропозиції.
23. Фактори, що визначають попит і пропозицію.
24. Еластичність попиту та пропозиції.
25. Сутність ціноутворення.
26. Фактори та методи ринкового ціноутворення.
27. Виробництво і прибуток.
28. Капітал і підприємництво.
29. Підприємство в умовах ринкового господарства.
30. Макроекономічний рівень господарювання і система національних рахунків.
31. Економічна рівновага і циклічність суспільного виробництва.
32. Макроекономічна нестабільність. Безробіття, інфляція та їх вимірювання.
33. Особливості відтворення в аграрній сфері економіки.
34. Земельна рента.
35. Сутність і структура фінансової системи у суспільному відтворенні.
36. Бюджетна система.
37. Кредитно-грошова та валютна системи.
38. Державна політика доходів.
39. Сутність і механізм розподілу доходів.
40. Заробітна плата і доходи від індивідуальної трудової діяльності.
41. Сімейні доходи і структура їх використання.
42. Об'єктивна необхідність і реальні можливості переходу України до ринкової економіки.

43. Формування економічних передумов переходу до соціально орієнтованого ринкового господарства.
44. Соціально-економічна політика Української держави в період ринкової трансформації суспільства.
45. Формування і закономірності розвитку міжнародної економіки.
46. Суть і форми міжнародних відносин.
47. Міжнародна економічна інтеграція.
48. Економічні аспекти глобальних проблем.
49. Економічна теорія підґрунтя економічної політики.
50. Економічна роль держави.
51. Політика державного регулювання економіки.
52. Податково-бюджетна політика держави.
53. Становлення економічної теорії як науки.
54. Трактування розвитку економічних теорій в сучасних моделях.
55. Класифікація теорії і напрямків світової економічної думки.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Базилевич В. Д. Економічна теорія: політекономія / За ред. В. Д. Базилевича – К.: Вища школа, 2008. – 581 с.
2. Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка: Підручник/ За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2009. – 851 с.
3. Воробйов Є. М. Економічна теорія в питаннях та відповідях. – Х: РИФ, 2002. – 640 с.
4. Макроекономіка: навч. посібник / за ред. В. П. Решетило. – Харків: ХНАМГ, 2009. – 295 с.
5. Мікроекономіка: Підручник / за ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 677 с.
6. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Економічна теорія» для студентів 3 курсу денної і заочної форми навчання спеціальностей 6.092200 «Електричний транспорт», «Електричні системи і комплекси транспортних засобів», «Електромеханічні системи автоматизації та електропривод» / Авт Можайкіна Н. В., Москвіна А. О. – Х: ХНАМГ, 2009. – 172 с.
7. Національна економіка: навч. посібник / за заг. ред. В. П. Решетило. - Х: ХНАМГ, 2009. – 386 с.
8. Нуреев Р. М. Курс мікроекономіки: Учебник для вузов, – 2-е изд., зим. – М.: Норма, 2005. – 560 с.
9. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: Підручник/відп. ред. Г. Н. Климко. – 5-те вид., випр. – К.: Знання-Прес, 2009. – 615 с.
10. Перехідна економіка: Підручник /За ред. В.М.Гейця. – К.: Вища школа, 2003. – 591 с.
11. Політична економія: Навч. посібник/За ред. К. Т. Кривенка. – К.: КНЕУ, 2005. – 508 с.
12. Програма навчальної дисципліни і робоча програма дисципліни «Економічна теорія» (для студентів за напрямом підготовки 6.050701 «Електротехніка та електротехнології» заочної форми навчання) / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: Т. А. Пушкар. – Х.: ХНАМГ, 2011 –20 с.
13. Тарасевич Л. С. Макроекономіка. – М.: Юрайт-Издат, 2003. – 650 с.
14. Цифровий репозиторій ХНАМГ: <http://eprints.kname.edu.ua>.
15. Офіційний сайт Національного Банку України: <http://www.bank.gov.ua>
16. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України: <http://www.kmu.gov.ua>
17. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України: <http://www.me.gov.ua>
18. Офіційний сайт Міністерства фінансів України: <http://www.minfin.gov.ua>
19. Офіційний сайт Державної Комісії з цінних паперів та фондового ринку: <http://www.ssmc.gov.ua>
20. Офіційний сайт Державного Комітету Статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua>
21. Офіційний сайт Світового банку: <http://www.worldbank.org.r>

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для проведення практичних занять,
виконання контрольної і самостійної роботи
з дисципліни

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

(для студентів заочної форми навчання
за напрямом підготовки 6.050701 «Електротехніка та електротехнології»)

Укладач **ПУШКАР** Тетяна Андріївна

Відповідальний за випуск *А. Є. Ачкасов*

Редактор *О. В. Тарасюк*

Комп'ютерне верстання *О. А. Балашова*

План 2011, поз. 626М

Підп. до друку 25.01.2012
Друк на ризографі
Зам. №

Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 2,11
Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rektorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4064 від 12.05.2011 р.